

Εισήγηση Κάνιστρα Μάχης

Τα Α.Π. αντιπροσωπεύουν τα επίσημα συνοπτικά πλαίσια που θέτει η πολιτεία, δια μέσου του φορέα της παιδείας, στο διδάσκοντα κάθε βαθμίδα, για τη μεταφορά της γνώσης.

Είναι η επέμβαση της πολιτείας στη γνώση, αφού, θεσμικά, μέσα από τα Α.Π. θα μεταδοθεί αυτή.

Δεν είναι βέβαια ο μόνος φορέας γνώσεων, είναι όμως ο πλιό αντιπροσωπευτικός που εκφράζει τη θέση της πολιτείας απέναντι στο άτομο, γιατί υπαγορεύει την εφαρμογή των σκοπών της Εκπ/σης στην πράξη, οι οποίοι σκοποί διαμορφώνονται σύμφωνα με τις εκάστοτε ιδεολογικές προτιμήσεις.

Βάσει των Α.Π. συντάσσονται τα διδακτικά βιβλία, διαμορφώνονται οι μέθοδοι διδασκαλίας και καθορίζονται οι εξετάσεις οι οποίες τελικά κατευθύνουν τους νέους προς τον ένα ή προς τον άλλο τομέα της κοινωνικής δραστηριότητας.

Τα Α.Π. είναι καθοριστικός παράγων για τη λειτουργία του ζωντανού οργανισμού που είναι το σχολείο. Μέσα απ' αυτά μεθοδεύεται η συνείδηση του πολίτη και κατ' επέκταση διαμορφώνεται ιδεολογικά η κοινωνία, αφού έχουν σαν στόχο την διάπλαση της προσωπικότητας του νέου, του αυριανού πολίτη.

Δεν είναι άσχετα με τον τύπο ατόμου που κατά εποχές ήθελαν να διαμορφώσουν οι διάφορες εξουσίες.

Οι σκοποί της Εκπ/σης και η εφαρμογή τους μέσα από τα Α.Π. οικοδομούν το Εκπ/κό σύστημα που είναι καθοριστικός παράγων για την διαμόρφωση της κοινωνίας.

Για να εξετάσει κανείς τη λειτουργία του εκπ/κού συστήματος, με την ιδεολογία που αυτό εξέφραζε, αρκεί να το δει μέσα από μια ιστορική εξελικτική πορεία των Α.Π. συνοπτικά σε σχέση πάντα με την ιδεολογία που αυτά αντανakλούσαν.

Το πρώτο Α.Π. της Μ.Ε. που καταρτίστηκε το 1836 και που για 100 περίπου χρόνια έμεινε σχεδόν αναλλοίωτο είχε έντονα αυταρχικό και αρχαιολατρικό χαρακτήρα κηρύσσοντας τη στροφή στην αρχαιότητα χωρίς το βαθύτερο νόημα της και μεταδίδοντας γλωσσικές μόνο γνώσεις.

Διέγραφε ένα πλαίσιο κλειστό που εξυπηρετούσε ορισμένες κοινωνικές τάξεις και δεν αγκάλιαζε τα ευρύτερα κοινωνικά στρώματα. Το εκπ/κό σύστημα εξυπηρετούσε μιιά ιδεολογία παραγνωρίζοντας σκόπιμα την νεοελληνική πραγματικότητα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι τα Νέα Ελληνικά μπαίνουν στο πρόγραμμα

το 1884 με μικρό πάντως ωράριο, ενώ εξακολουθούν να προτάσσονται τα Αρχαία και τα Λατινικά.

Με τις μεταρρυθμιστικές προσπάθειες των πρώτων δεκαετιών του 20ου αιώνα που χτυπήθηκαν και οι οποίες υπαγορεύτηκαν σαν ανάγκη μέσα από τις ιδεολογικές συγκρούσεις της εποχής, γίνεται παρ'όλα αυτά μιά διαφοροποίηση.

Πάντως το εκπ/κό σύστημα εξακολούθησε να εξυπηρετεί την ίδια πάντα ιδεολογία με χαρακτήρα έντονης κλασικής μόρφωσης υποτιμώντας κάθε άλλη μορφή εκπ/σης.

Τα Α.Π. μένουν μονοδιάστατα και δεν υπάρχει ποικιλία μαθημάτων. Η εκπ/κή μεταρρύθμιση του '64 ενίσχυσε το δημοκρατικό πνεύμα και η ανατροπή της με τη δικτατορία του '67 έφερε τις γνωστές σε όλους συνέπειες όχι μόνο στο εκπ/κό σύστημα αλλά και στο ευρύτερο κοινωνικο-πολιτικό φάσμα.

Ο μεταρρυθμιστικές τάσεις της μεταπολίτευσης και οι κάποιες βελτιώσεις της, δεν έφεραν ουσιαστικές αλλαγές και ο χαρακτήρας της εκπαίδευσης παρέμεινε ουσιαστικά συντηρητικός, ενώ στον τομέα της καλλιτεχνικής αγωγής, κυρίως στη Μ.Ε., η κυβερνητική πολιτιστική τακτική υπήρξε καταλυτική για την τέλεια υποβάθμιση του μαθήματος.

Οι όποιες λοιπόν διαφοροποιήσεις του εκπ/κού συστήματος και οι όποιες μεταρρυθμίσεις δεν έλαβαν ουσιαστικά ποτέ υπ'όψη την αναγκαιότητα της καλλιτεχνικής εκπ/σης. Οι ουσιαστικοί σκοποί της καλλιτεχνικής αγωγής που πάντα αναφέρονται σαν αναγκαίο στοιχείο στην εκπ/κή διαδικασία έμειναν στα γραπτά κείμενα σαν θεωρία.

Η καλλιτεχνική αγωγή όπως παρέχεται μέσα από τα Α.Π. (κριτική)

Μιά σύντομη ιστορική επισκόπηση των Α.Π. της Μ.Ε. θα μας δώσει ενδεικτικά την εικόνα του ρόλου που έπαιξε ως τώρα η εικαστική αγωγή στα σχολεία, έντεχνα υποβαθμισμένη.

Μέσα απ'αυτά διαγράφεται μιά νοοτροπία, σχετικά με τον παιδευτικό ρόλο των τεχνών στο κοινωνικό σύνολο, βαθειά ριζωμένη, η οποία συστηματικά αναπαράγεται όλα αυτά τα χρόνια.

Αυτή η κρατική αδιαφορία για την Καλλιτεχνική παιδεία του τόπου είχε σαν στόχο την διάπλαση ενός ατόμου παθητικού χωρίς ιδιαίτερες ευαισθησίες στα προβλήματα της εποχής του.

Παραγνωρίζεται η σύγχρονη καλλιτεχνική πραγματικότητα και απομονώνονται οι πνευματικές και καλλιτεχνικές αξίες του τόπου.

Μέσα σ'ένα τέτοιο κλίμα σκόπιμων παραγνωρίσεων των πραγματικών αξιών πλάθεται ένα μοντέλο καλλιτεχνικού μαθήματος απαράδεκτου, που προκαλεί την αποστροφή των νέων, τους κρατάει μακριά από τις Τέχνες και διαιωνίζει την άγνοια και αδιαφορία για αυτές.

Υπόδειγμα αυτού του κλίματος είναι και το παρακάτω απόσπασμα από το Α.Π. του 32 το οποίο σας διαβάζω. Απολαύστε το.

Στην ύλη της Β' τάξης αναφέρονται τα εξής:

"Σφαίρα (μετά των υποδιαιρέσεων αυτής) και σφαιρικά και σφαιροειδή αντικείμενα και καρποί (βώλοι, κεράσια, κούμαρα, πορτοκάλια, ρόδια, μήλα, ραφανίδες κλπ).

- Ωόν, ήμισυ ωόν κατά τον μεγάλον και τον μικρόν άξονα με τον κρόκον εξέχοντα, ωά πτηνών, φωλαί μετ'ών. Ωοειδή αντικείμενα και καρποί (δαμάσκηνα, ροδάκινα, διάφοροι βολβοί, λεμόνια, κρόμμυα, αχλάδια, σύκα κλπ).

- Κύλινδροι και κυλινδρικά αντικείμενα (λαμπάδες, ραφανίδες, καρότα, κολοκύθια, μπάμια κλπ)".

Τα πρώτα λοιπόν Α.Π. με το σκόπιμα αφελές ιχνογραφικό και χειροτεχνικό ύφος και το περιεχόμενο της ύλης τους, οδηγούσαν σε διαστρεβλωτικές ερμηνείες για το ρόλο του μαθήματος, παίζοντας τέλεια αρνητικό ρόλο στην Εκπ/ση του νέου (όσοι διδάχτηκαν σε κάποια τέτοια περίοδο το μάθημα, έχουν προσωπική γνώμη).

Με το υπερτροφικό τεχνικό και χειροτεχνικό μέρος του μαθήματος και το ανύπαρκτο αισθητικό, καθήλωναν τον μαθητή σαν παθητικό δέκτη πάνω σε πρότυπα απλοϊκά, δοσμένα από το δάσκαλο για τυφλή απομίμηση.

Υποβίβαζαν το ρόλο του μαθήματος χαρακτηρίζοντάς το σαν βοηθητικό για την καλλίτερη κατανόηση των άλλων μαθημάτων, τα οποία κατείχαν πάντα την πρώτη θέση στην ιεραρχία των Α.Π. Δεν άφιναν κανένα περιθώριο για ελεύθερη καλλιτεχνική έκφραση, καλλιέργεια των κλίσεων και διεύρυνση της κριτικής σκέψης. Παράλληλα η πολιτεία φρόντιζε να μην υπάρξει επάρκεια εκπ/κών καλλιτεχνών, με τη μία και μοναδική Σχολή Καλών Τεχνών και τον περιορισμένο αριθμό εισακτέων, ώστε το μάθημα να μην λειτουργεί σε πολλά σχολεία ως σήμερα.

Εξ'άλλου υπήρχε πάντα μία ταξική ιεράρχηση των επαγγελμάτων κι αυτή αντικατοπτριζόταν στα Α.Π. με την αξιολόγηση και τον διαχωρισμό σε πρωτεύοντα και δευτερεύοντα.

Κατά καιρούς αυτά τα Α.Π. βελτιώθηκαν (μέσα σε εισαγωγικά) χωρίς ν'αλλάξουν ουσιαστικά για δεκαετίες (μιά σύγκριση του Α.Π. του ' 32

και του '68 μας πείθει ότι πρόκειται για απλή παραλλαγή) και χρειάστηκαν πολλές προσπάθειες από μέρους των καθηγητών για να δοθεί με ατομική πλέον πρωτοβουλία κάποια οργάνωση της ύλης και κάποιος σκοπός στην ύπαρξη του μαθήματος.

Μέσα σε μιά τέτοια οικτρά διαμορφωμένη κατάσταση, ο φωτισμένος δάσκαλος αγωνιζόταν μόνος, αυτοσχεδιάζοντας, να δώσει ποιότητα στην ύλη που πρόσφερε, ν' ανυψώσει το επίπεδο του μαθήματος, χωρίς βοήθημα και μέσα σε ασφυκτικά συμπιεσμένα χρονικά πλαίσια.

Η επιμόρφωση ήταν για τους εκλεκτούς της Εκπ/σης κι ο καλλιτέχνης - εκπ/κός δεν συγκαταλέγεται σ' αυτούς.

Αξιίζει ν' αναφέρει κανείς τα εξής: (ενδεικτικά της νοοτροπίας) στα Α.Π. του '68 και '69.:

1) Προκειμένου για τη ζωγραφική στην ύλη όλων των τάξεων (θεωρητικής και θετικής κατεύθυνσης) τονίζεται:

"Κατ'ελευθέραν ενασχόλησιν των εχόντων ιδιαιτέραν κλίσιν μαθητών". και 2) στο Α.Π. του '68 γράφεται: "Εις τα σχολεία τα οποία διαθέτουν εργαστήρια, οι κλάδοι της χειροτεχνίας θα διδαχθώσι συστηματικώς διότι δι'αυτής κατά κύριον λόγον επιτυγχάνεται ο παιδευτικός και πρακτικός σκοπός του μαθήματος".

Μόλις τα τελευταία χρόνια έγινε κάποια προσπάθεια για τροποποίηση του Α.Π. με την αφαίρεση ενός μέρους της περιττής ύλης χωρίς όμως ουσιαστικές αλλαγές στη δομή του.

Το πρόβλημα όμως δεν είναι τόσο απλό. Με μιά σειρά μέτρων όπως θα δούμε πιό κάτω, υποβαθμίζεται σταθερά η εικαστική αγωγή.

Δεν είναι απλά και μόνο το περιεχόμενο των σπουδών υποβαθμισμένο. Μέσα απ'αυτήν την υποβάθμιση κι από τη συρρόκνωση του ωριαίου προγράμματος που έγινε σταδιακά τα τελευταία χρόνια και κορυφώθηκε με την εφαρμογή του 5/θημέρου το '81, διαφαίνεται μιά νοοτροπία βαθεία αντιδραστική κάποιων δυνάμεων που επεδίωκαν τον εκφυλισμό των στόχων της εικαστικής αγωγής και κατ'επέκταση της πολιτιστικής ανάπτυξης του τόπου.

Δεν θ'αναφερθώ λεπτομερώς στη μείωση των ωρών διδασκαλίας. Αυτό θα γίνει σε εισήγηση άλλων συναδέλφων. Θα θυμησω μόνο ότι το Α.Π. πριν, αλλά και κατά τη δικτατορία, πρόβλεπε τη διδασκαλία του μαθήματος για όλες τις τάξεις του τότε 6/ταξίου Γυμνασίου, ενώ απ' το '81 ουσιαστικά περιορίστηκε στην Α' και Β' Γυμνασίου.

Ενδεικτικά επίσης θ'αναφέρω ότι το '77 το μάθημα στην Γ' τάξη κρίθηκε καταργητέο για να υποκατασταθεί από τις πολιτιστικές δραστηριότητες που όλοι ξέρουμε πόσο εκείνη την εποχή εκφυλίστηκαν

Σήμερα, μ'αυτή την κατάσταση που διαμορφώθηκε, η οποία δίνει ανάγλυφη την κακοδαιμονία του παρελθόντος, η μορφή και το περιεχόμενο του μαθήματος της καλλιτεχνικής αγωγής στην Εκπ/ση, δεν πληρεί τους σκοπούς της ύπαρξής τους.

Αναλυτικότερα θα λέγαμε ότι τα Α.Π. παρουσιάζουν την εξής κατά βαθμίδα εικόνα:

1. Στον προσχολικό χώρο (Νηπιαγωγείο)

Το Α.Π. του Νηπιαγωγείου με Π.Δ. του '80 δίνει μια εικόνα αρκετά ικανοποιητική. Η μορφή του με τον όρο "Γενικά πλαίσια" από τη φύση της έχει την έννοια των στόχων, οι οποίοι στόχοι πάντοτε είναι ωραίοι στα χαρτιά.

Από τους στόχους όμως ως την εφαρμογή τους, υπάρχει μιά μεγάλη απόσταση και η πείρα μας δίδαξε πως μεσολαβούν ένα σωρό ανασταλτικοί παράγοντες που ανατρέπουν τους στόχους. Εδώ θ'αναφέρω τον σημαντικότερο που είναι: Το διδακτικό προσωπικό. Ποιά είναι η πολύπλευρη μόρφωση που παρέχεται από τις Δημόσιες Σχολές Νηπιαγωγών ώστε να μπορεί αυτό το προσωπικό να είναι και ψυχολόγος και καλλιτέχνης και μουσικός και χορευτής, και ηθοποιός, και, και;

Το πρόγραμμα λοιπόν είναι γράμμα του νόμου και σαν γράμμα του νόμου μένει στα χαρτιά.

Αναμένουμε την εφαρμογή.

2) Στο Δημοτικό

Το Α.Π. του Δημοτικού παρουσιάζει την εξής διετή εικόνα: Ένα μέρος που αφορά στην Α' και Β' τάξη έχει αναμορφωθεί με Π.Δ. 16-9/82 και παρουσιάζει πράγματι ενδιαφέρον.

Με την πολυμορφία της ύλης με τα περιθώρια για ελεύθερη δημιουργική έκφραση, που αφήνει και γενικά το αρκετά ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων (επιδέχεται βέβαια κι'άλλες μελλοντικά διευρύνσεις) δίνει μιά μορφή σε γενικές γραμμές ικανοποιητική.

Ότι όμως προαναφέρθηκε για τα Νηπιαγωγεία σαν ανασταλτικός παράγων, δεν μπορεί και δεν είναι δυνατόν εδώ ως δια μαγείας να εξαφανιστεί.

Για να ολοκληρωθεί αυτό το πρώτο βήμα με την αναμόρφωση του Α.Π. προβάλλεται ανάγλυφη και άμεση η ανάγκη για επιμόρφωση των δασκάλων

και νηπιαγωγών από καλλιτέχνες/εκπαιδευτικούς με ειδικά σεμινάρια μακράς διάρκειας.

Οι υπόλοιπες τάξεις του Δημοτικού, από την Γ' και πέρα, με το Α.Π. του '77 που ισχύει, καλύπτονται ακόμη κάτω από το σκότος την άγνοιας, του αποπροσανατολισμού και του φοβερού αισθητικού ακρωτηριασμού, χαρακτηριστικά που είναι ανάγλυφα σε προγράμματα του παρελθόντος. Η ύλη που παρέχεται οδηγεί στην παλιά ισοπεδωτική μέθοδο και την δουλική ιχνογραφική αντιγραφή της φύσης, καθηλώνει το παιδί στη λεπτομερή μελέτη των αναλογιών και επεμβαίνει στην αντιληπτική ικανότητα του παιδιού με τη διδασκαλία της προοπτικής. Δεν λαμβάνει δηλαδή υπόψη την ιδιαιτερότητα της παιδικής ηλικίας.

Η εξαιρετικά απλουστευμένη ύλη της χειροτεχνίας, οδηγεί στην διαμόρφωση φθηνού γούστου.

Πρόβλημα ωρών παρουσιάζεται από το 5/μερο και μετά, στα ολιγοθέσια, κυρίως στις 3 τελευταίες τάξεις. Δηλαδή:

Στα 5/θέσια, 4/θέσια, 3/θέσια, 2/θέσια και 1/θέσια είναι σταθερά αυξανόμενο με κορύφωση βέβαια στα 2/θέσια και μονοθέσια όπου το μάθημα χαρακτηρίζεται μέσα στις σιωπηρές εργασίες (δηλαδή απλή απασχόληση) ενώ στ'άλλα γίνονται συνδιδασκαλίες ανά δύο τάξεις.

Επείγει η αναμόρφωση του Α.Π. των τριών μεγάλων τάξεων. Διαφορετικά ότι χτίστηκε στις μικρές τάξεις, γκρεμίζεται στις άλλες. Φανταστείται πόσο απότομη και ανώμαλη θα είναι η προσγείωση του μαθητή της Β', όταν βρεθεί στη διαστρέβλωση της ύλης της Γ' τάξης.

Στη Μέση εκπ/ση (Γυμν/σιο - Λύκειο)

Με την συμπύεση των ωρών ο κύκλος μαθημάτων δεν ολοκληρώνεται αλλά παρουσιάζει χάσματα γιατί το μάθημα περιορίζεται στο έσχατο, στενεύοντας σε πλάτος και βάθος τα όρια της ύλης και δεν παρέχεται η δυνατότητα για σοβαρή και με διάφορες μεθόδους αντιμετώπιση των προβληματισμών των μαθητών.

Εξ'άλλου είναι άκαιρη η εξειδίκευση στη Β' Γυμνασίου με την αξιωμαμετρία, τις σχεδιαστικές προβολές και την προοπτική που δύσκολα προσλαμβάνονται από το παιδί, στεγνώνουν την έκφραση και το αποθαρρύνουν.

Η ύλη αυτή αναφερόταν με το Α.Π. του 68 στη Γ' τάξη κι είναι γνωστό ότι ούτε εκεί αφομοιωνόταν.

Επίσης καταπιεστική για το παιδί της Α' και Β' είναι η καλλιγραφία η οποία ως γνωστόν μάλλον αρνητικά αποτελέσματα δίνει.

Από το '81 με την ουσιαστική ανυπαρξία του μαθήματος στο Λύκειο (ένα 4/μηνο στην Α') το πρόβλημα κορυφώνεται με τις γνωστές ολέθριες επιπτώσεις στην καλλιέργεια και την εξειδικευμένη προετοιμασία των νέων για επαγγελματικό προσανατολισμό. (Το πρόβλημα αυτό θ' αναπτυχθεί σε σχετική εισήγηση). Ενδεικτικά όμως αναφέρω ότι: Στο Α.Π. Λυκείου του 79, που ισχύει ακόμη, σε σχέση με το 78 στενεύουν τα πλαίσια με τον περιορισμό της ύλης. Αφαιρείται η Διακοσμητική, η άσκηση στο χρώμα και στο Γραμμικό δεν διαγράφονται δυνατότητες για αναζήτηση αισθητικών λύσεων. Είναι φανερό η πρόθεση για μετάδοση γνώσεων στο μίνιμουμ, με μόνο στόχο την εκ του προχείρου κάλυψη των αναγκών κορμού και επιλογής. Κι' όλα αυτά συμβαίνουν πριν δοθεί η χαριστική βολή με την εφαρμογή το 5/μέρου. Επίσης το μάθημα καταργήθηκε στα εσπερινά Γυμνάσια και Λύκεια.

Στο Τεχνικό Επαγγελματικό Λύκειο (Π.Δ. Σεπ/μβρης 81)

Με το Α.Π. είναι φανερό αποκλειστικά και μόνο η εξειδίκευση με το φόρτο των τεχνικών γνώσεων εις βάρος της αισθητικής καλλιέργειας.

- Στα κοινά μαθήματα λείπουν κάποια μαθήματα που θα ήταν το αντιστάθμισμα στην πληθώρα των τεχνικών γνώσεων με εξαίρεση την εκκλησιολογία που αναφέρεται στην χριστιανική τέχνη (αν διδάσκεται).
- Η καλλιτεχνική αγωγή έχει συμπιεστεί στο ελάχιστο με το μάθημα του ελεύθερου σχεδίου σε μία μόνο τάξη τη (Γ') και σ' ένα μόνο τομέα τον Δομικό.
- Η απουσία του ελεύθερου σχεδίου στην Α' και Β' γίνεται ιδιαίτερα αισθητή.
- Δεν διδάσκονται κατασκευές.

Στα Μεταλυκειακά .

Με τον ελάχιστο χρόνο που διατίθεται για το ελεύθερο σχέδιο δεν αφήνονται περιθώρια στον διδάσκοντα για διαφοροποίηση στην μέθοδο διδασκαλίας σύμφωνα με τις ατομικές κλίσεις και εκφραστικές δυνατότητες του κάθε υποψηφίου. Η μελέτη σε φωτοτυπημένη φωτογραφία δεν αφήνει περιθώρια δημιουργικής πρωτοβουλίας.

Στη Σχολή Γραφικών και Διακ/κών Τεχνών (ΚΑΤΕΕ), που λειτουργεί από το '77 επίσης, εγκεκριμένο πρόγραμμα από το Υπουργείο δεν υπάρχει. Το μάθημα διδάσκεται με περιεχόμενο σπουδών βάσει προτάσεων των καθηγητών της Σχολής. Είναι φανερό ότι υπάρχουν πολλά προβλήματα που αφορούν στη λειτουργία αυτών των Σχολών και τα οποία αναπτύσσονται σε σχετική εισήγηση.

Σχολές Νηπιαγωγών και Παιδαγωγικές Ακαδημίες

Σ'αυτές τις Σχολές η καλλιτεχνική αγωγή παρεχόταν ως τώρα, (όλοι ξέρουμε ότι τώρα οι Σχολές αυτές αλλάζουν μορφή) μέσα από σχεδόν κοινά Α.Π. βάσει των οποίων δίνονται, σε πιεσμένα χρονικά πλαίσια (2 ώρες τη βδομάδα) κάποιες γενικές πληροφορίες για την Ιστορία της Τέχνης και την Παιδική Τέχνη.

Μαθαίνουν επίσης στον υποψήφιο δάσκαλο, λίγο απ'όλα. Λίγο σχέδιο εκ του φυσικού, λίγη αντιγραφή ανθρώπων και ζώων, λίγο χρώμα, λίγη προοπτική, λίγη χειροτεχνία κλπ.

Είναι φανερό ότι παρέχεται μιά επιδερμική γνώση του λίγο απ'όλα και τίποτα. Η μορφή αυτή μάθησης αντιστρατεύεται την καλλιτεχνική αγωγή και υποτιμά την συμβολή της στην γενικότερη αγωγή του παιδιού.

Το κακό λοιπόν ξεκινάει από δω. Η ημιμάθεια σ'αυτές τις Σχολές γεννάει την αμάθεια στα παιδιά του Δημοτικού.

ΑΣΚΤ

Στην Σχ. Καλών Τεχνών το Α.Π. είναι πολύ γενικό. Ένα τέτοιο πρόγραμμα αφήνει περιθώρια στον φωτισμένο δάσκαλο ν'αναπτυχθεί, έχει όμως και τον κίνδυνο της σύγχυσης κυρίως στους υποψηφίους τους οποίους δεν προσανατολίζει για την κατάλληλη προετοιμασία.

Εξ'άλλου μολονότι η Σχολή Καλών Τεχνών έχει επωμιστεί την ευθύνη για την διδασκαλία των μελλόντων καθηγητών στα σχολεία. Τα Α.Π. δεν καλύπτουν καμιά τέτοια προϋπόθεση.

Κανένα μάθημα δεν υπάρχει που να τους προσανατολίζει για τις ιδιορρυθμίες της παιδικής τέχνης, για το τι θα διδάξουν στα παιδιά και με ποιό τρόπο θα καλλιεργήσουν τις λανθάνουσες ικανότητές τους.

Κατά συνέπεια οι καλλιτέχνες - εκπ/κοί βγαίνουν από τη Σχολή εντελώς ακατατόπιστοι στον τομέα αυτόν.

Στη Σχολή Αρχιτεκτονικής, τα μαθήματα αισθητικής ουσιαστικά περιορίζονται μέχρι και το 4ο β/μηνο (δηλαδή 2 χρόνια στα 5 σπουδής). Μετά αρχίζει η φθίνουσα. Από το 5ο β/μηνο κατατάσσονται στα προαιρετικά με μειωμένες ώρες και περιορισμένες δυνατότητες επιλογής, εφ'όσον ο σπουδαστής υποχρεούται να επιλέξει 2 στα 5 μαθήματα. Στο 6ο β/μηνο καταργείται η πλαστική. Από το 7ο β/μηνο και πέρα καταργούνται και η Ιστορία της Τέχνης και η Ζωγραφική. Μπαίνει το μάθημα του επίπλου στα προαιρετικά, το οποίο με τη σειρά του αντικαθίσταται (με τις ίδιες πάντα περιορισμένες δυνατότητες) από την κηποτεχνία για ένα β/μηνο.

Είναι φανερή η σταδιακή συμπύεση εκείνων των μαθημάτων, που δίνουν γενική αισθητική καλλιέργεια και επιτρέπουν στον σπουδαστή την ελεύθερη αισθητική επεξεργασία των θεμάτων.

Κοινές διαπιστώσεις

1. Με τα Α.Π. δεν δίνεται η ευκαιρία για την ανάπτυξη του αισθητικού κριτηρίου του νέου με την σταδιακή γνώση και ανάλυση της καλλιτεχνικής δημιουργίας (Εθνικής και Παγκόσμιας).
2. Στο Γραμμικό σχέδιο με τα Α.Π. των Τεχνικών Λυκείων και των Μεταλυκειακών υπερτονίζεται η εξειδικευμένη τεχνική κατάρτιση εις βάρος της αισθητικής επεξεργασίας των θεμάτων.

Συμπέρασμα: Με το εκπ/κό σύστημα του παρελθόντος η καλλιτεχνική παιδεία λείπει από την Εκπ/ση. Παρέχεται μέτρια, υποτυπωδώς και σε ορισμένες περιπτώσεις διαστρεβλωμένα. Τα Α.Π. που ακόμη ισχύουν δεν μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες της σύγχρονης πραγματικότητας.

Άμεση ανάγκη η αναμόρφωση των Α.Π.

1. Χρειάζονται Α.Π. καινούργια που ν' ανταποκρίνονται στις σύγχρονες απαιτήσεις, διεξοδικά και με εν περιλήψει σαφές επί μέρους διάγραμμα για το θέμα της διδασκαλίας.
2. Τα Α.Π. από μόνα τους είναι ανεπαρκή για να καθοδηγήσουν τον διδάσκοντα όταν κάτω από ένα γενικό αόριστο τίτλο αφήνουν περιθώρια για διαστρεβλωμένες ερμηνείες.

Κατόπιν τούτου επιβάλλεται παράλληλα με τα Α.Π. και έκδοση καθοδηγητικών βιβλίων, χωριστά για κάθε βαθμίδα Εκπ/σης τα οποία πρέπει να συνταχθούν μαζί με τα Α.Π. από πεπειραμένους καλλιτέχνες - εκπ/κούς και καλλιτέχνες τόσο του Καλλιτεχνικού Επιμελητηρίου όσο και του συλλόγου των διδασκόντων. (οι ισχύουσες ως τώρα οδηγίες στη Μ.Ε. για την διδακτέα ύλη δεν αναφέρονται καθόλου στα καλλιτεχνικά μαθήματα.

ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΝΑΔΟΜΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠ/ΣΗ

πρέπει τα Α.Π. όλων των βαθμίδων ν' αποτελέσουν ένα κορμό με οργανική ενότητα σύμφωνα με την ψυχοπνευματική εξελικτική πορεία του νέου.

Μέσα σ' αυτό το γενικό πλαίσιο πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στα προβλήματα και τις ανάγκες κάθε βαθμίδας, χωριστά, ανάλογα με τα στάδια ωριμότητας, ώστε να εξασφαλίζεται με τη θεωρία και την πράξη η ολόπλευρη καλλιέργεια του ατόμου αλλά και μιά πιο εξειδικευμένη προετοιμασία για τις επαγγελματικές ανάγκες.

Τα Α.Π. πρέπει ν'ανοίγουν ορίζοντες δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για εσωσχολική και εξωσχολική δραστηριότητα των νέων με ομαδικές καλλιτεχνικές εκδηλώσεις (εκθέσεις, ομιλίες, σύνταξη καλλιτεχνικού αρχείου, συμμετοχή σε κατασκευές δημοσίων χώρων κλπ), δραστηριότητες που βοηθούν στην ανάπτυξη πρωτοβουλίας και κοινωνικότητας.

Τα Α.Π. πρέπει να είναι ανοιχτά και ευέλικτα, εξελίξιμα, ν'αποβλέπουν στην πολύμορφη αισθητική καλλιέργεια όλων των νέων, την γνώση και αξιοποίηση της παράδοσης, την κοινωνικοποίηση και την αρμονική ένταξη των νέων στο κοινωνικό σύνολο.

Ειδικότερα θα λέγαμε ότι:

- Στα σχολεία πρέπει παράλληλα με το εργαστηριακό μέρος του μαθήματος να δίνονται οι δυνατότητες για μιά σύντομη ανάπτυξη της ιστορίας των τεχνών σε σχέση με τις πολιτικοκοινωνικές δομές των διαφόρων εποχών.

- Στον τομέα του Γραμμικού σχεδίου να δίνεται περισσότερο βάρος στην αισθητική επεξεργασία των θεμάτων, με την αναζήτηση αισθητικών λύσεων κι όχι να γίνεται μιά απλή μετάδοση γνώσεων με μόνο στόχο την εξειδικευμένη τεχνική κατάρτιση για μιά δεξιοτεχνική νεκρή κατασκευή.

Συγκεκριμένα: Στο Νηπιαγωγείο και Δημοτικό, περισσότερο από κάθε άλλη βαθμίδα, εξ'αιτίας της ιδιαιτερότητας της ηλικίας, πρέπει με τα Α.Π. να παρέχονται στο παιδί, όλες οι δυνατότητες ελεύθερης έκφρασης μέσα από μιά εργασία με μορφή παιχνιδιού, χωρίς επίμονες και εξαντλητικές προσπάθειες. Το παιδί έχει πλούσια αίσθηση του χρώματος. Μέσα λοιπόν από πολλά και διάφορα υλικά όλων των χρωμάτων να κεντρίζεται το ενδιαφέρον του για την αξιοποίηση και των πιο ευτελών αντικειμένων από το περιβάλλον του.

Να μη δεσμεύεται ν'αντιγράψει τη φυσική πραγματικότητα, αλλά να ωθείται σε αυθόρμητη ανάπλαση μέσα από τη μνήμη και την φαντασία, γιατί το παιδί έχει δική του αίσθηση του περιβάλλοντος και των αναλογιών.

Στη Μέση Εκπ/ση (Γενική και Τεχνική)

Η βαθμίδα αυτή έχει ειδικές ανάγκες γιατί εδώ η Εκπ/ση έχει τη διπλή μορφή της γενικής μόρφωσης αλλά και της ειδίκευσης.

Σ'αυτή τη βαθμίδα τίθεται ο προβληματισμός για τον επαγγελματικό προσανατολισμό.

Πρέπει λοιπόν να παρέχονται σ'όλα τα παιδιά ίσες ευκαιρίες να

να δοκιμάσουν τις δυνατότητες και τις κλίσεις τους μέσα από την πράξη κι όχι μόνο με τη θεωρία.

Τόσο στη Γενική όσο και στην Τεχνική Εκπ/ση μ'ένα Α.Π. με το οποίο να προβλέπεται η διδασκαλία της καλλιτεχνικής αγωγής σ'όλες τις τάξεις, εξασφαλίζεται η γενική καλλιέργεια και η εξειδικευμένη προετοιμασία, ευρύνονται οι πνευματικοί και επαγγελματικοί ορίζοντες των νέων.

Με την πολυμορφία της ύλης να δίνεται η δυνατότητα άσκησης σε πολλούς τομείς με πολλά υλικά και διάφορες τεχνικές.

Εξ'άλλου στο Τεχνικό Λύκειο η φύση της μάθησης απαιτεί ένα αντιστάθμισμα στο φόρτο των τεχνικών γνώσεων, που μπορεί να γίνει με την αισθητική αγωγή, στη θεωρία αλλά και στην πράξη, με σχέδια και κατασκευές σε διάφορα υλικά (όπως αισθητική διαμόρφωση εσωτερικών και εξωτερικών χώρων, κήπων κλπ).

Θεωρώ επίσης απαραίτητο να τονιστεί η ανάγκη ίδρυσης Γενικών Καλλιτεχνικών Λυκείων με πολλούς κλάδους για τη διδασκαλία αποκλειστικά καλλιτεχνικών μαθημάτων.

Στα Μεταλυκειακά πρέπει να δοθούν τα χρονικά περιθώρια για περισσότερο συστηματική μελέτη, για την εξατομίκευση της εργασίας του κάθε υποψηφίου και για την δυνατότητα χρήσης πολλών διδακτικών μεθόδων, στο ελεύθερο σχέδιο. Να διδάσκεται η σύνθεση και το χρώμα για τους υποψηφίους της ΑΣΚΤ. Επίσης θα μπορούσε να καταργηθεί η αντιγραφή της φωτογραφίας, γιατί από τη φύση της η αντιγραφή δεν αφήνει πολλά περιθώρια δημιουργικής πρωτοβουλίας και δημιουργεί μιιά πλαστή εικόνα της ικανότητας του υποψηφίου, με επίπτωση στην λανθασμένη αξιολόγηση κατά τις εισαγωγικές εξετάσεις.

Σχολή Γραφικών και Διακ/κών Τεχνών (ΚΑΤΕΕ)

Με την κατάργηση του σχετικού νόμου και την αντικατάστασή του με νέο νόμο για τα ΚΑΤΕΕ που σύντομα ελπίζουμε να γίνει πραγματικότητας, η ένταξη σ'αυτά μιιάς Τριτοβάθμιας Σχολής Εφαρμοσμένων Τεχνών θα μπορούσε νάχει σαν αποτέλεσμα την ποιοτική βελτίωση των προϊόντων παραγωγής και γενικότερα του πολιτιστικού μας επιπέδου.

Σε μιιά τέτοια μορφή εκπ/σης είναι απαραίτητη η βαθειά γνώση της παράδοσης με στόχο την γόνιμη αξιοποίησή της σε καινούργιες μορφές.

Σ'αυτή θα μπορούσαν να υπάρχουν επί πλέον τμήματα: Κεραμικής, υφαντικής, κοσμήματος, σκηνογραφίας, συντήρησης έργων τέχνης, φρέσκου, ψηφιδωτού, πλαστικής, σχεδίου κουστουμιών, τηλεόρασης, κινηματογράφου.

Σ' αυτά τα τμήματα να προσφέρεται πλήρης και σε βάθος αισθητική και τεχνική κατάρτιση. Για μιά όμως άρτια εκπ/ση ο χρόνος φοίτησης (6 εξάμηνα) δεν είναι επαρκής.

Σημείωση: Προς ενημέρωση αναφέρεται ότι η Ανωτάτη Σχολή Διακοσμητικών Τεχνών στο Παρίσι έχει 4/ετή φοίτηση με δυνατότητα επέκτασης της φοίτησης, κατά προτίμηση του σπουδαστή σε 5/ετή, για διατριβή.

Υπάρχουν δύο κύκλοι σπουδών με διετή φοίτηση. Στο 2ο κύκλο ο σπουδαστής διαλέγει μιά κατεύθυνση από τις 9 προτεινόμενες και δύο συμπληρωματικά μαθήματα. Επίσης στο Delft (Ολλανδίας) η φοίτηση σε ανάλογη Σχολή είναι 5/ετής και εκπαιδεύονται βιομηχανικοί σχεδιαστές (μορφολόγοι) κλάσεως.

Στις Σχολές Νηπιαγωγών και Παιδαγωγικές Ακαδημίες

Τις Σχολές αυτές μπορεί κανείς να τις δει μαζί λόγω του κοινού στόχου που είναι η διαμόρφωση δασκάλων καλλιτεργημένων με ειδική διδακτική ικανότητα.

Αν λάβει κανείς υπ' όψη την ιδιαιτερότητα της ηλικίας και ότι η παιδαγωγική της τέχνης αποκτά εδώ ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να προτείνει:

Κατά την δημιουργία των Νέων Πανεπιστημιακών Παιδαγωγικών Σχολών να ληφθεί σοβαρά και ουσιαστικά υπ' όψη η αναγκαιότητα μιάς καλλιτεχνικής αγωγής όχι μόνο με την εκμάθηση κανόνων της προοπτικής και του σχεδίου, αλλά κυρίως με την εξάσκηση για την προσέγγιση του υποψηφίου δασκάλου στα στοιχεία της παιδικής τέχνης, που είναι από μνήμης κι όχι νατουραλιστική, ώστε να μπορεί να κεντρίζει την πλούσια φαντασία του παιδιού.

Είναι επίσης απαραίτητη η διδασκαλία της αισθητικής αγωγής και της ιστορίας των τεχνών για μιά πιά ουσιαστική προσέγγιση με την τέχνη.

Α.Σ.Κ.Τ.

Το Α.Π. να είναι σαφές διάγραμμα της πορείας της διδασκαλίας με βάση τις κοινές απόψεις των καθηγητών της Σχολής και να κατατοπίζει για το είδος της ύλης σε συγκεκριμένη βάση κι όχι αόριστα και γενικά.

Ειδικά για τους καλλιτέχνες εκπ/κούς να γίνονται κατάλληλα ειδικά μαθήματα για την πλήρη κατάρτιση γύρω από την εικαστική αγωγή των νέων κάθε βαθμίδας με τον προβληματισμό στην χρήση των πλέον κατάλληλων μεθόδων.

Στην Αρχιτεκτονική

Είναι απαραίτητο ο σπουδαστής να προετοιμάζεται για μελλοντικούς δημιουργός. Δεν έχουμε ανάγκη απλώς από καλούς κατασκευαστές στον τόπο μας.

Χρειαζόμαστε και φωτισμένους δημιουργούς, ικανούς να κατανοήσουν την παγκόσμια και εθνική μας παράδοση, να τη διαφυλάξουν και να εκφραστούν με σύγχρονα αυθεντικά δημιουργήματα, οργανικά δεμένα με το περιβάλλον, όχι ξένα στον άνθρωπο, αλλά για τον άνθρωπο.

Να φτιάξουν ένα περιβάλλον ανθρώπινο, οικείο, αισθητικό. Γι' αυτό χρειάζεται να δίνεται η ευκαιρία για ευρεία αισθητική, παράλληλα με την τεχνική κατάρτιση σ' όλα τα έτη σπουδών.

Απαραίτητες προϋποθέσεις για την καλή εφαρμογή της καλλιτεχνικής αγωγής στην Εκπ/ση.

Τα Α.Π. δεν μπορεί κανείς να τα δει ανεξάρτητα από τους παράγοντες εκείνους που παίζουν θετικό ή αρνητικό ρόλο κατά την εφαρμογή τους, στην πράξη.

Οι πιο σημαντικοί είναι: οι μέθοδοι διδασκαλίας , τα βοηθήματα και φυσικά τα υλικά και οι χώροι.

Για μιά λοιπόν καλή εφαρμογή των σκοπών του μαθήματος χρειάζεται:

1. Κατάλληλη και συνεχής επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού.
2. Απαραίτητα βοηθήματα (βιβλία, σλάϊτς, ταινίες βίντεο). Ας μην ξεχνάμε πως η σύγχρονη τεχνολογία δίνει τέτοιες δυνατότητες που είναι δυνατόν και στο πιο απομακρυσμένο μέρος του ελληνικού χώρου να φτάσει η γνώση, χωρίς βέβαια να παραγνωρίζουμε την ανθρώπινη παρουσία του δασκάλου, με κείμενα διεξοδικά γραμμένα, εικονογραφημένα και μαγνητοσκοπημένα με τηλεοπτική μέθοδο ή με ταινίες.
3. Τα υλικά και οι κατάλληλοι χώροι δίνουν περισσότερες δυνατότητες για προβληματισμό και έρευνα στα σύγχρονα εκφραστικά μέσα.

Με την καλλιτεχνική αγωγή πρέπει να επιδιώκεται:

- Η καλλιέργεια και η ευαισθητοποίηση του ατόμου για την ανύψωση του επιπέδου ζωής, είτε σαν δημιουργού είτε σαν αισθητικά καλλιεργημένου ατόμου.
- Η βαθμιαία κατά στάδια ωριμότητας θεωρητική κατάρτιση με την γνώση και αξιοποίηση της Εθνικής και παγκόσμιας πολιτιστικής

κληρονομιάς.

- Η ελεύθερη έκφραση που θα βγαίνει μέσα από τον εργαστηριακό προβληματισμό και την έρευνα καθώς και η εξειδίκευση σε ορισμένους τομείς για τον επαγγελματικό προσανατολισμό.
- Η επιστράτευση όλων των ατομικών ικανοτήτων, η δημιουργική δραστηριότητα, η εφευρετικότητα και η φαντασία.

Τελειώνοντας, θα έκανα ευχή να γίνει σύντομα πραγματικότητα το όραμα όλου του καλλιτεχνικού και πνευματικού κόσμου για μιά καλλιτεχνική αγωγή που να σκοπεύει στη βελτίωση της ποιότητας του ανθρώπου με τις ειδικές εκείνες ευαισθησίες απέναντι στις υψηλές κοινωνικές αξίες.

Ενός ατόμου καλλιεργημένου θεωρητικά και πρακτικά, υπεύθυνου, δημιουργικού και κοινωνικού, ικανού να δημιουργήσει μιά καλλίτερη ποιότητα ζωής.